

Inserati se sprejemajo in veljajo tristoletna pet-kr. čr. če se tiska enkrat, 12 kr. če se tiska dvakrat, 15 če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskani se cena primerno zmanjša.

Rokopisi
se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravištvu (administracija) in ekspedicijska na mestnem trgu h. št. 9, II. nadstropje.

Vredništvo je na mestnem trgu h. št. 9, v II. nadstropju.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . .	15 gl. — kr.
Za pol leta . . .	8 " — "
Za četrt leta . . .	4 " — "
Za en mesec . . .	1 " 40 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . .	13 gl. — kr.
Za pol leta . . .	6 " — "
Za četrt leta . . .	3 " 30 "
Za en mesec . . .	1 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gl. več na leto.

Izhaja vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob 1/26 popoldne.

Vabilo na naročbo.

Vljudo vabimo vse p. i. dosedanje naročnike, katerim s tem mesecem naročba poteče, da jo blagovoljno o pravem času ponové, da zamoremo list vsakemu redno pošiljati, in da nam pridobé še novih naročnikov.

„Slovenec“ pri opravištvu prejemati velja:

Za celo leto . . .	13 gld. — kr.
„ pol leta . . .	6 " 50 "
„ četrt leta . . .	3 " 30 "
„ en mesec . . .	1 " 10 "

Po pošti prejemati pa velja:

Za celo leto . . .	15 gld. — kr.
„ pol leta . . .	8 " — "
„ četrt leta . . .	4 " — "
„ en mesec . . .	1 " 40 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. več na leto.

Vredništvo in založništvo.

Deželni zbor kranjski

Peta seja danes bila je pač dolga, pa le bolj opravilna, ker so se reševale proračunske in druge upravne zadeve. Ker se je bilo več dni prej razglasilo, da bo na vrsti volitev velikega posestva in pa, da bo dr. Zarnik vtemeljeval svoj predlog o popravu statuta mesta ljubljanskega, bili ste obe galeriji polni poslušalcev tudi iz unanjih krajev. Ko pa tega ni bilo in se je tudi vtemeljenje Zarnikovega predloga preložilo na prihodnjo sejo, popraznili ste se galeriji in seja je bila popolnoma tiha.

Deželni glavar naznani dolgo vrsto došlih peticij, ki se izročijo finančnemu in gospodarskemu odseku. Prebere se dopis grofa Karola Lichtenberga, v katerem se obrne do deželne

vlade s prošnjo, naj bi ona posredovala pri verifikacijskem odseku, da se njegov pri volitvi v velikem posestvu oddani glas, ki ga nasvetuje ta odsek za neveljavnega spoznati, ne zavrzé; dopis izroči se verifikacijskemu odseku.

Dalje prebere se interpelacija dr. Schreya in njegovih tovaršev do deželnega predsednika, zakaj se po cesarji potrjena postava o odkupu bîre še ni razglasila in do izvrševanja spravila. Deželni predsednik baron Winkler odgovori, da se to dozda zavoljo tega še ni moglo zgoditi, ker je inštrukcija k temu obširna in težavna, pa da je vse v delu in bo kmalu dovršeno.

Poslanec Šuklje potem predlaga, da se razni oddelki letnega poročila deželnega odbora izročé več odsekom, vsak po svoji tvarini. Predlog se sprejme.

Finančnemu odseku v pretres se izroči: poročilo deželnega odbora o nasvetovanji treh, izmed katerih se ima eden imenovati za oskrbnika tukajšnje prisilne delavnice; poročilo deželnega odbora o oddaji službe deželnega računovodje in poročilo deželnega odbora o napravi mostu čez Kolpo pri Vinici.

Za pretresanje predloga deželnega odbora o premembah deželnega volilnega reda se po predlogu gosp. Sveteca in proti predlogu barona Apfaltrerna, kateri želi preložiti to reč, izvoli odsek 5 udov, namreč Murnik (predsednik), dr. Schrey (namestnik), Svetec (poročevalec), dr. Poklukar in dr. Vošnjak.

Volitev dr. Sameca za Radovljico, Kamnik in Tržič se potrdi, volitev gosp. Deva za črnomaljski in metliški okraj se pa izroči v pretres in poročanje verifikacijskemu odseku.

Na vrsti je vtrjevanje predloga Zarnikovega o popravu volilnega statuta ljubljanskega mesta,

ki se pa po predlogu gosp. Grassellija, katerega tudi dr. Zarnik podpira, odloži za eno prihodnjih sej.

Potrdi se potem proračun zaklada slapske sadje-in vinorejske šole, za l. 1884, brez ugovora.

Poslanec Murnik poroča o računskih sklepkih in proračunih ustanovnih in dobrodelnih zakladov, ki se potrdijo, ravno tako o gledišnem zakladu. Na to poročajo Dežman, dr. Schrey, Detelja, dr. Bleiweis in Murnik o dolgi vrsti prošenj za miloščino, pokojnino in podporo, katere so bile v včerajšnjem listu že našteje.

Konec seje je bil ob pol dveh. Prihodnja seja je v soboto, na vrsto pride tudi dr. Zarnikov predlog o preuredbi ljubljanskega volilnega statuta, poročilo o volitvi velikega posestva pa še ne.

Ženitovanske oglasnice.

Nobene postave naše ljudstvo tolikanj ne želi, kakor postave, da bi se ne smel vsakdo na roko ženiti, in da bi imele občine pravico ženitovanske oglasnice odrekati ljudem, ki nimajo toliko premoženja ali gotovega zaslužka, da bi za silo zadostovalo za preživitev njihovih rodbin. Že leta 1864 je deželni zbor kranjski povdarjal korist in potrebo take postave; l. 1871 je bil tako postavo že sklenil, pa ni dobila najvišjega potrjenja, in ko jo je l. 1880 ranjki dr. Bleiweis vnovič predlagal v deželnem zboru, je prejšnja nemško-liberalna večina preko nje prestopila na dnevni red, ker se ji še ni vredno zdelo, jo na drobno pretresati. Danes je deželni poslanec Klun deželnemu zboru izročil tako postavo, o kateri se nadejamo, da bo imela boljšo osodo, in da je ne bo le sprejel naš deželni zbor, ampak da ji bo pritrdila tudi

Listek.

Otvoreno pismo

presvietlomu gospodinu Savi Kosanoviću, metropoliti grčko-iztočne crkve u Sarajevu.

Pročitavši okružnico Vaše Presvietlosti izdanu na kler, kako ju javni listovi donesoše, nismo verovali svojim očima, jer je kako neosnovana, tako i uvredljiva za častnu našu majku crkvu rimsku; ona je puna neistine i kadra posijati mržnju medju jednokrvnu braću, odakle može još veći razdor niknuti i svaka se misao bratskoga sporazumka osujetiti, koji je za vse Bosance od pričke nužde, bili oni koje mu drago vjere, ako u istinu svi žele, da se Bosna moralno podigne i materialno pomogne.

Vašu arhipastirsku dušu mori zebnja i strahovanje, a zašto? jer je do Vašega „znanja“ i sluha došlo uvjerenje, da se ne davno ustrojila neka propaganda za Bosnu, kojoj je cilj širenje latinske vjere u Bosni i umnoženje posljedovatelja Rima.“ Svako uvjerenje predpo-

stavlja razloge i važne razloge, inače nije uvjerenje, već neosnovano sumnjičenje; pretpostavlja, da se je onaj dokumenat proučio, na čijem se temelju stvara osvjedočenje. Osnovale se u Beču katoličko društvo pod pokroviteljstvom Njegove c. Visosti Nadvojvode Albrehta, čija su pravila i od civilne oblasti odobrena i javno tiskana, čiji je cilj po svih većih političkih listovih jasno izrečen, društvo, koje svojih prinosah nesmiye razdieliti van prema želji same visoke vlade, društvo, o kojem javna glasila izrično spominju, da ono „niti zagovara, da država naše katolike prevoli, niti smiye želiti, da se katolikom pripomogne na štetu muhamedanacah i sljedbenikah grčko-iztočne vjere.“ *) Doista nerazumijemo, kako Vašu Presvietlost može strah hvatati od takova skroz zakonitoga društva, komu je vele plemeniti cilj: graditi crkve i naukovne zavode, u kojih se širi prosvjeta. Još manje razumijemo, kako Vaša Presvietlost u tom nazrieva kakovo nasilje, što tko sa znanjem visokoga ministarstva javno

*) „Vaterland“ št. 132 t. I.

pred vsim svietom milostinju od jadnih katolikah kupi te ju drugim siromašnijim od sebe daje u svrhu, da same sebe naobrazé, in ako Visokoista tja proti takovu nasilju priziva na najviše mjesto, premda je tomu društvu na čelu sam Nadvojvoda Albrecht, koji nebi doista nikakova pokroviteljstva preuzeo, kada bi se tu radilo o kakovu nasilju ili kakovoj nezakonitosti. Svatko bi se morao tomu veseliti, a i veselí se, što i mi katolici počimamo imati viših učionah, a vas mori zebnja i strahovanje. Mi nismo istina vlastni u ime visoke vlade govoriti, no ipak uvjeravamo Vašu Presvietlost, da će visokoj vladi bez dvojbe biti preugodno, ako sljedbenici grčko-iztočne vjere u Austro-ugarskoj monarhiji s dozvolom visokoga ministarstva javno sabiru novac i Vam ga pripošlju, da ga prema njegovoj želji i potrebi same grčko-iztočne crkve u Bosni upotrebite, a budite uvjeren, da nebi usljed te oduševljenosti Vaših sljedbenikah nijednoga kakolika u sreću zazebló niti bi dušu kojega katolika spopala zebnja in strahovanje.

slavna vlada ter jo priporočala v najvišje potrjenje.

Od g. Kluna izdelani načrt te postave je nekoliko obširnejši in natančnejši, kakor sta bila prejšnja dva, in se glasi tako-le:

Postava

z dne . . . , s katero se dodatno k § 28. stavek 8. občinske postave z dne 17. februarja 1866 in k § 116. mestnega statuta ljubljanskega vravnava izdavanje ženitovanskih oglasnic v vojvodini Kranjski.

S privolitvijo deželnega zbora Moje vojvodine Kranjske ukazujem tako-le:

§ 1. Vsaki mož, ki ima v kaki občini vojvodine Kranjske domovinsko pravico in se hoče ženiti, mora to svoji domači občini ustmeno ali pismeno naznaniti.

§ 2. Ako zoper njegovo ženitev ni nobenega v § 3. omenjenega pomislika, mu župan s privolitvijo občinskega starašinstva (mestnega magistrata) vsaj v 14 dneh po sprejetem oglasu izroči ženitovansko oglasnico.

§ 3. Ta oglasnica se sme odrekati le v sledečih slučajih:

1. Ako je ženin od občine ali iz kake javne dobrodelne naprave dobival miloščino in odslej še ni preteklo vsaj eno leto.

2. Ako je dokazano, da se ženin živi od beračenja, ali da nima toliko premoženja ali zaslužka, da bi za silo zadostovalo za preživitev njegove rodbine.

3. Ako je ženin dokazano tako slabega zadržanja, da se je po pravici bati, da za potrebni živež svoje rodbine in za dobro izrejo svojih otrok ne bo vestno skrbel.

§ 4. Ako župan iz katerega v § 3. omenjenega vzroka ženinu ženitovansko oglasnico odreče, mu mora vzroke vsaj v 14 dneh pismeno naznaniti.

§ 5. Zoper županovo odreko se sme ženin v 14 dneh pritožiti pri občinskem odboru, zoper razsodbo odborovo pa v ravno istem obroku pri deželnem odboru.

Ako manjšina občinskega starašinstva (mestnega magistrata) izročitvi ženitvanske oglasnice oporeka, ima tudi pravico se v 8 dneh pritožiti pri občinskem odboru, in župan ženinu ne sme izročiti oglasnice, dokler občinski odbor te pritožbe ne reši.

Rekoste, da se je Rim odielio od Vaše cerkve. Čudno! Prije nego je Vaše cerkve i bilo, rimska je cerkva već u veliko kroz više stoljećah evala, te su ju, po vsem svietu od istoka do zapada razširenu rimski pape slavno ravnali. Prije nego je Vaša cerkva nastala, sve su občine na istoku sa svimi svojim biskupi neizuzevši ni patriarhu carigradskoga ujedinjene bile s rimskom crkvom; prije nego su prigrlile shizmu ili herezu, ti su biskupi iz Rima dobivali svoju misiju, tako da nije nitko htio priznati za biskupa onoga, koji te misije nije imao. Isti Focij kušao je na razne načine skloniti papu, da ga prizna i potvrdi za carigradskoga patriarhu. Sve što su god duhovnega na sebi imali Focij i Mihael Cerularij, ti otc i grčko-iztočne shizme, zahvaljuju Rimu: kršteni su u rimskoj crkvi, u vjeri Kristovoj podučeni su od rimske crkve. Odielivši se dakle od rimske crkve, koju su prije i sami priznavali kao pravu crkvu, samim razkolničkim činom dovoljno pokazao, da osnivaju crkvu, kojoj temelje nije Isus postavio, crkvu, kojoj otac nije sam Bog, jer joj majka nije rimska crkva.

(Konec prih.)

§ 6. Ta postava zadobi veljavo tistega dne, ko se razglasi.

§ 7. Mojemu ministru notranjih zadev se nalaga izvršitev te postave.

Pomirje, a ne mir.

(Dalje.)

Kulturni boj je katoliško cerkev močno oškodoval, a protestantovsko žuga naravnost razdreti. Od kraja so se kulturnega boja veselili protestantje, ki od nekdanj zavidljivo gledajo na razcvit katoličanstva, a na zadnje so vendar spregledali, da vera na razodenje Božje, na božanstvo Kristusovo peša in peša, ako se preganjajo katoliški mašniki, ako se preganja katoliška cerkev, ki pred vsem hrani nepokvarjeno razodenje Božje, oznanjuje in trdi vero v Boga in človeka. Protestantovski pastori kolikor jih je še vernih, so se s svojimi očmi prepričali, da krščanska vera tem bolj peša, čem bolj se preganjajo katoliški duhovni, a razširja se verska unemarnost in samopašnost življenja. To je vernim protestantom oči odprlo, nič več niso tako živo zagovarjali, ter veselili se kulturnega boja, zaslomba, ktere je vlada mislila dobiti pri protestantih, se je začela umikati in vlada je spoznala, da pri protestantih zaradi kulturnega boja ne najde več tiste žive hvale, tiste moralne podpore, ktere se je morda nadejala.

Druga stranka, kteri je mislila pruska vlada s kulturnim bojem vstreci in ji je gotovo tudi vstregla, ta je liberalna stranka, to so novodobni pogani vseh vrst, vseh barv od svetlo do krvavo-rudeče. Ta stranka se tudi še sedaj ni boja naveličala, ker nji ne gre samo za to, da bi se katoliška vera zatrla, marveč ona sovraži tudi literarstvo, ker ima vendar še zmirom nekaj krščanskega v sebi, od protestantizma potrdi le svobodo v preiskovanji (freie Forschung) in strpnost. Vendar previden državnik, kakor je brez dvombe Bismark, se je teh že davno naveličal, rabil jih je za orodje, dokler jih je mogel kaj rabiti, a sedaj se tudi ne zmeni za nje kaj posebnega. Vidé žalostno razdejanje, ktero je napravil kulturni boj, je vendar vlada nekoliko začela misliti, kako bi se ta zleg mogel odvrniti, sicer ni katolikom na ljubo, vendar pa v prid in korist države. Krivica se sama tepe, tako se je tudi tukaj prav očitno pokazalo.

Državnika mora pri vseh njegovih delih voditi modrost in učenost, iz tega pa izvira moder svet o pravem času in krepost pri izvrševanju. Ako po tem vodilu presojamo naš vek, ako iz tega stališča gledamo na kulturni boj, ki se je vršil in se še sedaj vrši pred našimi očmi, a kako malenkosten se nam vidi sedanji vek! Sicer ko bi prazne besede mogle svet in sedanji rod omečiti bi se to gotovo zgodilo, učen in prebrisan je naš vek, kakor še nikoli poprej, a kje so dejanja? Same modrosti in učenosti je svet tako napolnjen, da mu še vere in npravnosti treba ni. Sveta in svetnikov je tolikov, da v pravem času nihče ne vé kaj storiti, in se zaradi obilnosti svetov pravo dejanje zamudi. Basen pripoveduje, kako hudo se je človeku godilo, ko so mu pečene tice v usta letele. Nekako tako se godi ljudem današnjega časa, samo da pečenih tie ni, dostikrat še osmojenih podzemlje ne. Najbolj pa evete krepost in moč — pri kulturoboreih, ker njim gre moč pred pravico, kdor ima po njih misli moč, ima tudi pravico za to, razvaline na cerkvenem polji nam za-

dosti naznanjajo oblast in moč kulturnega boja.

Prava učenost nas uči presojevati stvari po njih notranji vrednosti, a v kulturnem boji se vse stavi na glavo. Vera naj bi bila igrača posvetnim mogotcem, ali pripomoček v dosego njih sebičnih namenov, zemeljsko, gmotno in časno se nad vse povzdiguje, a vse, kar človeka blaži in ga k Bogu povzdiguje, naj se pa zanemarja ali opravi z golimi besedami. Dar sveta pa loči resnično od naopačnega, dobro od hudega, koristno od škodljivega, a vlada, ki osnuje kulturni boj, posluša svoje najhujše zopernike, radikalce, samo da katolikom kljubuje, izvršuje njih program, a vstraši se, kedar vidi posledice svojega dejanja, kedar se začne razvijati program radikalne stranke. Tedaj se ji začno oči odpirati, sedaj jo še le sreča pravi svet.

Vlada je bila hrabra, kedar je šlo iztirati kake redovnike ali vloviti kakega duhovnika, ki je prepovedano službo Božjo opravljal, a vse njene moči ne zmagajo liberalcev in radikalcev. Misli sicer, da jih zatere v enem kraju, pa se prikažejo drugej, vodo jezé na jednom bregu, a ta se vrže na drug breg in tam še huje trga. — Gotovo si želi vsaka modra in krepka vlada, da razširja omiko in izobraženje, a da zatere hudobijo, ki se prikaže v zvezi s surovostjo in neotesanostjo in npravno spridenostjo. Ali pa to more storiti kulturnoborna vlada, ona, ki dobre v verige devlje, hudobnega duha pa osvobodi, da razsaja, ki človeške postave devlje nad Božje; nikoli ne smemo pozabiti, da je kulturnoborski vladi povsod načelo: država je vse, postavam države se mora podvreči vse. Tako seme, taki nauki pa ne morejo obroditi dobrega sadu, upor zoper božjo voljo, zoper božjo postavo se povsod sam kaznuje, tako je pri posameznem človeku, tako pri celem narodu.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani, 25. sept.

Avstrijske dežele.

Iz Gorice. V sedmi letošnji seji deželnega zbora, ki je bila 17. t. m., stavil je g. R. Mohorčič s tovariši o popotnem kmetijskem učitelji za Primorsko, ki ne zna jezika svojih poslušalcev, na visoko vlado sledečo interpelacijo: „Veleslavna deželna vlada! Prav in koristno je, da veleslavna deželna vlada skrbi za poduk in napredek v kmetijstvu med ljudstvom na Primorskem. Ljudstvo pa mora od takega poduka v resnici imeti korist, in da jo ima, mora dotični učitelj biti zmožen jezika, katerega govori ljudstvo. Za poduk v kmetijstvu še celo to ni zadosti, da učitelj le za silo zna ljudski jezik, ampak treba je, da je jezika popolnoma zmožen in da pozna celo njega narečja, ker poduk napravi le potem na kmeta pravi učinek (utis), ako je čisto popularen, kajti znano je, da se kmet jako težko poprime novotarij in da sploh nima zaupanja v učitelja, kteri mu ne zna prepričevalno govoriti na srce. Po našem mnenji še kdor je slovenščine popolnoma zmožen in svojo stroko temeljito pozna, ni vedno sposoben za potovalnega kmetijskega učitelja; ampak le tisti potovalni učitelj more z vspedom podučevati, kteri združuje s temeljitim znanjem tudi dar popularnega govorništva. Če vse to pomislimo, čuditi se moramo, da je veleslavna deželna vlada imenovala za Primorsko takega potovalnega učitelja, ki ne zna niti slovenščine, jezika dveh tretjin prebivalstva naše dežele, in ki mora predavati našemu slovenskemu ljudstvu s pomočjo tolmača. Prepričani smo, da je vlada to storila le zato, ker je mislila, da sedanji potovalni učitelj zna slovensko, ker drugače ni niti misliti, da bi ona imenovala učitelja, kteremu manjka najvažnejša

podlaga uspešnega podučevanja. Gledé na vse te okoliščine usojam si vprašati veleslavno c. kr. deželno vlado: 1. Ali ona spoznava kot koristno in namenu odgovarjajoče, da v slovenskih okrajih Primorskega predava kmetijstvo prostemu ljudstvu tak učitelj, ki ni ali nič, ali pa le za silo zmožen slovenskega jezika? 2. Ali ne misli veleslavna vlada, da bi se prihranilo na stroških, ob enem pa namenu veliko boljše ustreglo, ako bi se vpeljalo zopet poprejšnje načelo, da namreč učitelji kmetijske šole v Gorici sami ob nedeljah proti primerni odškodnini predavajo ljudstvu na deželi o napredovalnem kmetijstvu v čisti, popularni obliki? 3. Ako pa ni tega mnenja, se jej li ne zdi potrebno, da nastavi takega potovalnega kmetijskega učitelja, kateri je zraven stroke tudi slovenskega jezika tako dobro zmožen, da se more s kmeti na deželi tako po domače razgovarjati in jim tako zanimivo v popularni obliki predavati, da bode zagotovljen uspeh in da bode med ljudstvom zopet začelo veselje do takih kmetijskih predavanj, ktera so v zadnjem času pri ljudstvu zgubila vsako veljavo iz gori omenjenih razlogov?

Iz Celovca, 21. septembra. Odsek za uravnanje Drave je postavil svoj čas poseben pododsek treh udov, ki se je vže zedinil zaradi najvažnejših načel pri vravnanji, posebno pa zaradi stroškov. Ta pododsek je sklenil, vzeti od vlade ponujanih šest desetih vseh stroškov, to je $1\frac{1}{2}$ milijona, manjkajo pa še štiri desetine, to je 1 milijon, od tega pa prevzame dve tretjini dežela, tako da vseh stroškov vzame država devet petnajstin, štiri petnajstine dežela in dve petnajstini drugi vdeleženci. V polnem odseku so sprejeli ta nasvet z vsemi zoper en glas, odsek bode izdelal načrt postave zastran stroškov, ki zadevajo mejaše, med temi je tudi južna železnica. 24. in 25. t. m. namerava komisija pregledati Dravo v okraji gornje-dravberškem.

V deželnem zboru gatiškem sta Rusina Antonievič in Siensinski oporekala volitvi Lozinskega, ki je bila pa potrjena. — Zastran volitve grofa Alfreda Potocky-ja je izrekel Romančuk, da Rusini umaknejo svoj protest. Govornik razpravlja dosedanji preprič med Poljaki in Rusini in toplo priporoča spravo. Kneza Roman in Jurij Czartoriski sta simpatično odgovarjala. Prvi se je spominjal besed Romančuka gledé Poljakov v Poznanskem, rekši, da bi se ti ne pritoževali prav nič, ko bi se jim godilo tako, kakor se godi Rusinom v Galiciji. Knez Jurij Czartoriski je pa Rusine naravnost pozival, naj nikar ne ostanejo pri besedah, marveč naj svoje želje zapišejo in izročé deželnemu zboru. (Pravo!) Dva nasveta Hausnerja in Merunoviča sta bila prebrana. Prvi zahteva upravni organ v Galiciji za vzhodno skupino železnice, drugi priganja, da naj se presnujejo judovske verske občine v smislu sklepa deželnega zbora l. 1881.

Bodočemu državnemu zboru se bo tudi predloga postave predložila o zatvorenji *proste luke v Trstu*. Trgovinski minister je ukazal po dogovoru s finančnim ministrom dotični predlog izdelati ter stroške, kolikor mogoče, natančno preračunati. Na podlagi tega se bode izdelala potem dotična postava.

Rimski korespondent piše „Standardu“, da so o priliki *200letnice oslobodenja Dunaja* sv. oče pisali lastnoročno pismo Nj. Veličanstvu cesarju Francu Jožefu I., v katerem povdarjajo, da je avstrijsko cesarstvo pravi branitelj evropejske omike. Dalje preidejo na sedanost in njene učenjake in pravijo, da si poslednji vse prizadevajo, da bi Cerkev in papeža spodkopali, ker nečejo spoznati, da sta se oba vedno za omiko borila in se še borita in zato se je teh modernih barbarov mnogo več bati, kakor so se ljudje onih bali v starih časih.

Na dunajskem kongresu *jetniških upraviteljev* posvetovali so se tudi o plači za delo po kaznilnicah. Nemški upravnik povdarjalo so, da vjetnik mora delati in vendar nima od storjenega dela nobene pravice do plače, ona gre v državni zaklad in jetniku se nekaj malega lahko dá „v bogajme“. Avstrijski upravnik (dvorni svetovalec) Wahlberg povdarjal je pa potrebo plače iz stališča pravo-

sodja in človečnosti, kakor tudi iz jetniško-političnih razlogov. Tudi iz moralčnega stališča se plača priporoča, kajti časi sužnosti so minuli, in ako boste vjetnika k delu silili, plače mu pa nikake ne dali, napravili ste ga zopet sužnjega. Oglasili so se še drugi za in proti. Po naših nemerodanjih mislih se tu človečnost predaleč razteguje. Da se vjetniku konečno izplača, kar čez stroške za njega ostane, je prav; a da se vjetniku daje plača, stroški za-nj pa iz žepa davkoplačevalcev jemljejo, se nam pretrdo zdi. Sužnjega ne dela pomanjkanje plače, ampak še bolj pomanjkanje prostosti; tedaj bi se še tudi zapreti ne smeli, da bi se sužnji ne storili.

Teritorijalna sistema v naši vojski bliža se izvršitvi. V ta namen odide 7. polk topništva iz Dunaja v Krakovo k prvemu koru, kamor po svojem naboru pripada. Prvi kor do sedaj razun par detaširanih baterij iz Levova ni imel nikake lastne artilerije. Sedaj bosta pa v Galiciji vedno po dva topniška polka, jeden pri prvem, drugi pri najstjem koru v Lvovu, in za slučaj kake vojske ne bode več potreba z velikimi težavami topništva iz družih korov v Galicijo skupljevati. Iz Dolenje-Avstrije odide polagoma, kakor bode ravno prostor dopuščal, 10. topniški polk, čegar jedna divizija se je že sedaj velikih vojaških vaj na Severo-Ogerskem vdeležila — v Košice k šestemu koru, ki je do sedaj tudi brez artilerije bil. Ko se bodo ta premeščevanja vršila, potem imajo vsi kori od 1.—13. svoje topništvo, le 14. in 15. kor (Tirole in Bosna in Hercegovina) in pa vojaško zapovedništvo v Zadru, kjer pa so drugi odnošaji merodajni, ne bodo lastnega topništva imeli.

Hrvaška narodna in neodvisna stranka se večkrat posvetujejo o bodočih ukrepih.

Bosanski in hercegovački promet še ni tako razvit, kakor bi bilo želeti zaradi obilnega naravnega bogastva, katero obe deželi v svojem osrčju krijeje. Da se ta pomnoži, treba cest, treba železnice. Oboje so jeli vže za časa okupacije leta 1878 in 1879 graditi, ter so železnico po bosanski dolini od Broda do Zenice že meseca septembra 1879 odprli, daljšo progo od Zenice preko Visoke do Sarajeva pa oktobra 1882. Ta železnica je 268 km. dolga, in zadobi svoj pravi pomen še le tedaj, ko se do morja potegne — do Dubrovnika, kakor so vže strokovnjaki a la sekejski načelnik Nördling, vladni svetovalec Obermayer, i. dr. povdarjali. Kakor smo že jedenkrat poročali, predložila se bode vže bodočim delegacijam proga Sarajevo-Mostar-Metković-Dubrovnik. Nördling je svoje dni stroške za zgradbo te železnice na $7\frac{1}{2}$ milijonov gold. preračunal. Dalje se bode podaljšala dalmatinska državna železnica iz Siveriča do Knina, kar gotovo ne bode ostalo brez velikega upliva na povzdigo jugoslovanske trgovine. Pri vsem tem bode pa še treba posebno mnogo za zboljšanje cest po Bosni in Hercegovini storiti, kajti dosedanje stanje potrebam še nikakor ne zadostuje. Leta 1879 imeli ste obe zasedeni deželi 1580 km. velike ceste prve in druge kategorije; od teh je bilo pa samo 943 km. za vožnjo pripravnih, na 637 kilometrih se je vozarilo le za silo. Vrh teh bilo je tudi še 1934 km. pogorskih potov, edino le za tovarno živino pripravnih. Takoj, ko se prične gradba železnice, začeti se mora tudi gradba cest, kajti železnice brez dotičnih zveznih cest si pač ne moremo misliti, toraj bo za pridne slovenske roke še dosti dela in kruha po — Bosni.

Vnanje države.

Iz Carigrada se poroča angleškim listom 19. t. m.: Baron Calice, avstro-ogerski poslanec je bil pri zaslišanji pri sultanu skoz dve uri. Nemška, Avstro-Ogerska in Turška so sedaj v posebno prijaznih razmerah.

Španjskega kralja imenoval je nemški cesar lastnikom ulancev šlezvik-holštajnskega polka, ki sedaj v Strassburgu stoji.

Novice, ki *španjskemu in srbskemu kralju* od doma dohajajo, niso nič kaj veselega zapopadka. Na Srbskem ministerstvo le še na nitki visi in novo se bode menda iz mešanih elementov sestavilo. Poslanei, ki jin je kralj v

skupščino volil, so sami bivši poslanci naprednjaške, toraj vladne stranke. Na vse mogoče načine vpirajo se, da krmilo radikaleem v roke ne pride. — Na Španjskem pa zopet jako pridno revolucijo pripravljajo in so dotični španjski in francoski komiteji v najskrajni dotiki.

Sporazumljenje med *Francozi* in *Kitajci* bo menda tako, da bodo Francozi tako dolgo pomoč za pomočjo v Tonknig in Anam pošiljali, dokler ne bodo zadosti bajonetov skupaj imeli, da bodo deželi anektirali.

Kitajci so se baje zoper cesarico „nebeškega carstva“ kakor se Kitaj imenuje, dvignili in hočejo mesto nje princea Tun-a za vladarja imeti.

Izvirni dopisi.

Iz Celovca, 22. sept. (*Ponemčevanje*.) Pri nas na Koroškem gospoduje v deželi vedno še tista nemškoliberalna stranka, ki si je zapisala na svoj prapor: Ponemčenje Slovencev na vsak način. Nihče je pri tem početju ne ovira, razun male peščice po deželi raztresenih rodoljubov, ki se pa tudi nič prav krepko na noge postaviti ne upajo, ker prav z redko izjemo je vse proti njim: Vradniki in pisarji, šolske oblasti po mestih in po deželi; grajščaki in premožniki, vsi posestniki fužin in tovarn; meščanski „purgarji“, in brezposelni postopači. Ponemčevanje torajle potihno in hitro napreduje, posebno po šolah. Največi požiralnik za Slovence je mesto Celovec. Slovenski dijaki iz Koroške, ki se pridejo semkaj šolat, ponemčijo se tekom kratkih let od glave do nog, tako da izstopivši iz šol niti svojega maternega jezika prav ne razumejo. Na višjih šolah se nekteri sicer nalezejo nekaj slovenskega duha, pa ta se jim kmalo spet izkadi, ko pridejo na Koroško v kako službo nazaj. Pa ne samo dijake, tudi na stotine in tisoče drugih Slovencev nam požira Celovec. Pridejo iz dežele v mesto slovenski hlapci, dekletke, roko-delci, branjevci, kupčevaleci; pa naj bodo le nekaj let tukaj, že so popolnoma ponemčeni ter se sramujejo svojega slovenskega rodu. Le v največji potrebi govorijo taki še slovensko, njih otroci pa potem že ne znajo več besedice slovenske. Če pa ktere ga vprašaš, od kod je bil njegov oče ali stari oče doma, izvedel boš v desetih slučajih devetkrat, da je bil oče iz Rožne doline, ali iz slovenske okolice celovške; iz slov. Štajerja ali s Kranjskega itd. Ta pogubonosni požiralnik bi moral takoj svoje delo ustaviti, ko bi se mu le prva močna zagojzda naredila. Slovenci, ki pridejo v mesto, niso veseli, da se morajo ločiti od svoje narodnosti; ker pa nikjer ne najdejo zaslombe, ki bi jih branila proti pritiskom nemških valov in nemškutarske agitacije, morajo se večini podati. In kaj bi bila ta zagojzda? Poglejmo, kje jo najdemo. Čehom se je v lastni deželi med Nemci in na Dunaji enako godilo. Prosili so, trkali in iskali, da, vztrajno zahtevali českih šol. Dobili so jih mnogo, napravili česko šolo celó na Dunaju. Upati je, da so s tem naredili ponemčevanju tisto zagojzdo, o kateri sem prej govoril. V Celovec bi bilo to tem laglje mogoče, ker bi našli celovski Slovenci zaslombo pri slovenski okolici. (Zdaj še, pa kmalo ne več, ker tudi okolica se z vso silo ponemčuje.)

Celovec namreč ni zadovoljen, da ponemčuje v mesto dohajajoče Slovence, on/ steza svoje ponemčevalne roke tudi po slovenski okolici. Kakor Ljubljancem ob nedeljah v Šiško in na Vič, v Stepanjo vas in na Polje, na Ježico in na Ig hodite, tako se vsuja tudi iz Celovca vsako nedeljo velika množica nem-

ških in ponemčenih meščanov v sosednje vasi. „Furor teutonicus“ jih spremlja ter najprej obdeluje krčmarje, ki se udajo iz dobičkarije, ter pa spet uplivajo na svojo okolico. Trden značaj bi se komaj ubranil, kako še le mehki, potrpežljivi, v političnih rečeh malo izvedeni slovenski kmet! Pritisk je najprej in največji za nemške šole; kadar pa kmetovalci v to privolijo, potem je slovenski narodnosti že odklenkalo. Tako je vas Št. Peter na izhodni strani Celovca že čisto ponemčena; mladi zarod ne zna več slovenski. Vas Št. Rupert, četrť ure proti jugu od Celovca, bo tudi kmalo ponemčena. Ljudje znajo sicer še oba jezika, vendar se je mladina nemškega duha tako navlekla, da se sramuje slovenščine. Ravno isto velja o Otočah in Šmartinu, vaseh četrť ure proti zahodu od Celovca. Ljudje so kakor z neko nemško skorjo obdani. Med seboj sicer slovensko govoré; če pa v mesto pride, ga težko pripraviš, da bi slovensko govoril; boji se, izdati se, da je Slovenec, in to po pravici, ker Celovečan zaničuje „windišarja“, ljudje se pa temu zaničevanju lahko izognejo, ker dobro nemško govoré. Kako bi tudi ne, ko obiskujejo trde nemške celovške šole! Vse te vasi bodo v 20 letih ponemčene, če hitra pomoč ne pride. Nekaj pozneje, pa vendar zadosti kmalo zadela bo ista osoda Vetrin in sosednje vasi, pa tudi Žrelec, Št. Jur itd. Zdaj prebivalci teh vasi še slovensko govoré, ker imajo pa trde nemške šole, ker ponuja bližina mesta vedno priložnost, da otroci ne pozabijo šolske nemščine, temveč se v njej le vedno bolj izurijo, zato ni dvoma, da celovski požiralnik tudi tukaj ne dela zastoj. Če mogoče še žalostneje je stanje Slovencev ob nemški meji, kakor pri Gospi Sveti, pri Varuškem gradu, v Otmanjah, v Tigerčah, v Blatogradu itd. Ni zadosti, da so šole čisto nemške, morajo dostikrat tudi Božjo besedo poslušati v tujem jeziku. Kjer je namreč ljudstvo namešano, se pridiguje enkrat slovenski, enkrat nemški. To ubogo ljudstvo je brez vseh voditeljev in svetovalcev, ono nič ne bere in pod milim nebom nič ne vé, kaj se po svetu godi.

Največ bi se storilo za spodbudo in izbudo naroda, ako bi se v Celovcu osnovalo slovensko pevsko društvo, ter delalo izlete v vasi slovenske okolice. Pa celovski rodoljubi so po eni strani preveč boječi, na drugi strani pa jih ni mogoče pod en klobuk spraviti zavolj stanovskih razlik. Trgovski pomočnik se šteje že za kaj višega od rokodelca, nasprotno pa sta oba prenilka za vradnika ali posestnika, med tem ko spet vse te zaničuje profesor ali doktor. Toliko nas pa ni, da bi zamogli vse pevce iz enega stanu nabrati, zato bo težko kaj še za zdaj s tem društvom.

Imam še mnogo pisati; pa za enkrat naj bo zadosti.

Domače novice.

(Obsodba.) Naši bralci se spominjajo nekega pesnika Kühnela, ki je po cesarski slovesnosti v „Švicariji“ pod Turnom bral neko med drugim tudi tukajšnje društvo „Sokol“ zasramujočo pesem, zavoljo ktere je bila kmalu potem v obče obravnava pred deželnim glavarstvom. Odbor „Sokola“ pa je še posebej tega „pesnika“ tožil pred okrajno sodnijo, pri kateri

je bila danes dopoludne obravnava o tem. Pri ti je bil Kühnel obsojen na 10 gold. kazni in v tožbne stroške. Zagovarjal ga je dr. Suppan, tožil pa je v imenu „Sokolovega“ odbora dr. Papež.

(Slovenskih sodnijskih razglasov) o posilnih zemljišnih dražbah se nahaja v „Lai-bacherici“ čedalje več. Akoravno posilna dražba ni veselo znamenje in neprijetna, naj bo razglašena v katerem koli jeziku, je vendar dokaz, da se sodnije čedalje bolj poprijemajo slovenščine. Taki razglasi prihajajo zdaj iz Metlike, Črnomlja, Vipave, Senožeč, Ribnice in še ktera od kod. Slovenščina v njih je v obče dobra, samo to bi opozorili neko okrajno sodnijo, da se nemški „Bezirksgericht“ po slovenski ne pravi okrajno sodišče, marveč sodnija; sodišče je prostor, kjer se sodi, ne pa gospóska, ktera sodi. To v blagovoljen opomin.

(Pevska ostalina Rodoljuba Ledinskega) ni se raznesla na vse kraje, kakor je brati v „Slovenskem Berilu“ (II. izd. str. 75) za osmi gimnazijski razred l. 1881, marveč se je ohranila po previdnosti gosp. Anton Zupana, kaplana grajskega, kateri jo je izročil gospodu J. Marnu. Ta je l. 1879 opisal v Jezičniku XVII. ranjkega izvrstnega pesnika: Anton Žakelj — Rodoljub Ledinski (str. 42—54), ker proti koncu (str. 53) pravi: „Da je tolikanj sposobni pesnik popéval še mnogo več, ni dvomiti; toda spiski, kar jih je bilo po smrti v njegovi zapuščini, so se raznesli, in največ si jih je bil prikupil umen slovenski duhovnik, kateri mi jih pa na iskreno — nekterikrat ponovljeno prošnjo niti pokazati ni hotel, dasi je lahko razumel, da i jaz ravnal bi ž njimi le razumno!“ — Duhovnik ta je bil g. Anton Umek (r. l. 1827, † 3. avg. 1882, župnik v Gradu), kateri je nekaj sam pisatelj (ločiti je od Antona Umeka Okiškega r. l. 1838, † l. 1871) nekaj v „Novicah“, nekaj v „Zg. Danici“ itd. (Gl. Viri pozabljivosti v Janežičevem Cvetniku slov. slovesnosti str. 122—123) hotel morebiti sam spraviti jo na svetlobo. Omenjena ostalina — največ sonetov, v katerih je bil Ledinski mojster, nahaja se na posamnih listkih, v različnih oblikah, nekaj dovršenih, nekaj le pričetih, nekaj večkrat prepisanih, po narodnih ponarejenih itd. Kako bi se spravila na dan, ni še določeno.

Razne reči.

— Dunajsko električno razstavo obiskalo je 19. t. m. zvečer 8619 plačujočih oseb in 3650 se jih je po električni železnici peljalo.

— Na Ogorskem v Steinamangeru vlomili so tatovi v veliko cerkev in srebrno z dragimi kamni ozaljšano monštranco 500 gld. vredno vkradli. Dalje so odnesli srebrni ciborij, vreden 200 goldinarjev, dva križa in 3 prte. Kam so se obrnili, se še ne vé!

— Belgiška družba prevzela je žganje opeke v Rumuniji, kjer si bode v to svrho velikanske opekarne postavila. Ta družba je med vsemi konkurenti najnižje cene ponudila. Roka roko umiva. Ako se ne motimo, so tudi štabni oficirji vojaški inžinirji iz belgiške vojske vzeti, ki bodo trdnjave v Rumuniji gradili.

— Od sile je! kar se godi po Rumuniji, kakor nam „Kärnt. Volksstimme“ poroča: Hčere zadolženih rumunskih kmetov morajo menda dolžne obresti židom s svojim telesom plačevati. Tudi po Rusiji še pred par leti ni bilo bolje. Od tod velika mržnja do židov in njih krvavo preganjanje.

— Več — kakor umazan je laški odbor, ki je za ponesrečene Ischijance novce nabiral, če je res, kar nam poroča liberalni „Populo Romano“. Ondi se bere, da se je nabiranje novcev za ponesrečene Ischijance dotičnemu odboru vstavilo, ker jih ni za pravi namen vporabil, temveč je reveže, ki so pri njem pomoči iskali, po žandarjih zopet na razdjani otok tirati dal, kajti bili so mu pri njegovem skrivnostnem poslu jako odveč, dasi tudi so ga klečé in s povzdignjenimi rokami kruha prosili. Večino nabranega denarja je baje odbor porabil za vstanovo kreditnih zavodov, pri katerih bode sam smetano posnemal.

— V Filadelfiji bo nemška srenja 6. oktobra obhajala 200letnico prve naselbe Nemcev v Ameriki, ki je bila došla ravno ta dan leta 1683.

— Smešnica. Tam nekje, kjer se vrhovni državni gospod „Mikado“ imenuje, se je prigodilo, da ta gospod nenadoma umrje. Naravnost gré proti svojim nebesom ter vrtarja kliče, naj mu odpré. A ta je danes menda gluh; še ne ozre se ne. Pa vendar ne, kajti ko nek berač pride in potrka, mu vratar takoj odpré. Tako je storil drugemu in tretjemu; še le čez dolgo in po hudem ugovarjanji se odpró vrata „tudi mikadi“. Zato je po svojem sinu-nasledniku priporočal: „Tukaj se beračem jako dobro godi, da, celó tudi pred „mikado“ imajo prednost. Zato, ker je Tvoja dolžnost svoje ljudstvo osrečiti, glej, da vse podložne berače storiš, potem si jim nebesa preskrbel.“ Je li sin-naslednik ubogal ali ne, zgodovina nič ne pové.

Umrli so:

V bolnišnici:

17. sept. Janez Cotman, dninar, 55 let, rak.

18. sept. Marija Meglič, delavka, 43 let.

Dunajska borza.

22. septembra.

Papirna renta po 100 gld.	78 gl. 40	kr.
Sreberna „	78 „ 70	„
4% avstr. zlata renta, davka prosta	100 „ 25	„
Papirna renta, davka prosta	92 „ 95	„
Ogerska zlata renta 6%	119 „ 40	„
„ „ 4%	87 „ 50	„
„ papirna renta 5%	86 „ 20	„
Kreditne akeije	160 gld. 292 „ 80	„
Akeije anglo-avstr. banke	120 gld. 108 „ 80	„
„ avstr.-ogerske banke	834 „ —	„
Länderbanke	105 „ 80	„
„ avst.-oger. Lloyd v Trstu	641 „ —	„
„ državne železnice	319 „ 30	„
„ Tramway-društva velj. 170 gl.	230 „ 25	„
Prior. oblig. Elizabetine zap. železnice	103 „ 25	„
„ Ferdinandove sev.	105 „ —	„
4% državne srečke iz l. 1854	250 gl. 120 „ —	„
4% „ „ 1860	500 „ 132 „ 50	„
Državne srečke iz l. 1864	100 „ 167 „ 25	„
„ „ 1864	50 „ 166 „ 50	„
Kreditne srečke	100 „ 168 „ 75	„
Ljubljanske srečke	20 „ 23 „ —	„
Rudolfove srečke	10 „ 20 „ —	„
5% štajerske zemljišč. odvez. obligac.	104 „ —	„
London	119 „ 90	„
Srebro	— „ —	„
Ces. cekini	5 „ 68	„
Francoski napoleond.	9 „ 50 1/2	„
Nemške marke	58 „ 60	„

Lepo zeleno posušeno
orehovo perje in orehove luščine
(oblakovce),
divji kostanj, krompir,
češminjevo zrnje,
smrekovo in hrastovo čreslo
(lubje)
kupi po najvišji ceni
J. LEVEC,
v Ljubljani, pri mesarskem mostu.